

Sygn. akt I CSK 474/11

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prezydenta m.st. Warszawy
przy uczestnictwie M. G., J. F., R. G., Polskiej Akademii Nauk, Centrum
Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika Polskiej Akademii Nauk i Centrum Badań
Kosmicznych w W.

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2012 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego
z dnia 12 kwietnia 2011 r.,

**oddala skargę kasacyjną, oddala wniosek uczestników
o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Skarb Państwa Prezydent m.st. Warszawy wniósł o stwierdzenie, na podstawie art. 609 § 1 k.p.c. w zw. z art. 172 k.c., nabycia przez Skarb Państwa z dniem 1 stycznia 1975 r. własności nieruchomości położonych w W. przy ul. B.[...], obejmujących działki o łącznej powierzchni 26132 m² o numerach: 181/10 o powierzchni 2896 m², 181/12 o powierzchni 6238 m² z obrębu 1-07-01, posiadających urzędzoną księgę wieczystą nr Kw A, 181/4, 181/7 o powierzchni 4363 m² z obrębu 1-07-01, posiadających urzędzoną księgę wieczystą Kw nr B, nr 181/13 cz. w granicach dawnych działek nr 66,67,68,69, 181/6 cz, 181/3 w granicach dawnych działek 59/2, 60/2 z obrębu 1-07-01, posiadających urzędzoną księgę wieczystą nr Kw C.

W uzasadnieniu wniosku podał, że działki wyodrębnione jako działki 181, szczegółowo wymienione we wniosku, były objęte dekretem z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) i stały się, na jego podstawie, własnością, m. st. Warszawy. Następnie, na podstawie ustawy z dnia z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130 ze zm.), działki stały się własnością Skarbu Państwa. Postanowieniem z dnia 30 października 1979 r. Sąd Rejonowy stwierdził nabycie w drodze zasiedzenia z dniem 1 lipca 1961 r. na rzecz poprzedników prawnych uczestników - w odniesieniu do działek nr 66,67,68,69 J. P., K. W., A. P., S. G., w odniesieniu do działki nr 63 na rzecz M. G., w odniesieniu do działki nr 61 na rzecz J. A., w odniesieniu do działek nr 59/2,60/2 na rzecz J. Ś. Działki nr 59/2,60/2, 61, 63, 66, 67, 68, 69 zostały w 1980 r scalone w działkę nr 14 o pow. 58367 m², dla której urządzono Kw nr C. W postępowaniu sądowym w sprawie XVI C 211/06 zostały wyodrębnione działki 181/10, 181/12 do KW nr A, a w postępowaniu w sprawie XVI C 86/04 działki 181/4 i 181/7 do Kw B. W księgach tych jako właściciele zostali ujawnieni M. G., J. F. i R. G. Odnośnie do pozostałych działek, ujawnionych w Kw nr C, wpisany jest jako właściciel Skarb Państwa. Skarb Państwa twierdził, że władał powyższymi działkami jako posiadacz samoistny, czego wyrazem było założenie zbioru dokumentów dla przedmiotowych

nieruchomości postanowieniem Sądu Powiatowego z 7 sierpnia 1964 r. W 1973 r. Skarb Państwa przekazał działki Polskiej Akademii Nauk (PAN) pod budowę Centrum Badań Kosmicznych i na nieruchomości tej zostały wzniesione dwa budynki Centrum Badań Kosmicznych i Centrum Astronomicznego. Działki znajdują się nieprzerwanie we władaniu tych podmiotów. Decyzją nr 712/94 z dnia 20 października 1994 r. Wojewoda M. stwierdził nabycie na rzecz PAN prawa użytkowania wieczystego przedmiotowego gruntu. Jako początek biegu zasiedzenia wnioskodawca wskazał dzień 17 lipca 1964, w którym złożył wniosek o założenie zbioru dokumentów dla nieruchomości objętych wnioskiem.

Zarządzeniem z dnia 19 stycznia 2009 r. wyłączono do odrębnego rozpoznania sprawę z wniosku Skarbu Państwa w zakresie działek nr: 181/10, 181/12, 181/14, 181/7, stanowiących przedmiot rozpoznania w niniejszej sprawie.

Uczestnicy postępowania M. G., R. G. i J. F. wnieśli o oddalenie wniosku i zarzucili, że wystąpienie z wnioskiem z dnia 2 sierpnia 1977 r. o zasiedzenie w sprawie I Ns 2223/79 przerwało bieg zasiedzenia Skarbu Państwa, którego termin po przerwie biegł od nowa i w następstwie wszczęcia przez nich kolejnych postępowań w sprawach XVI C 86/04 i XVI C 211/06 o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, nastąpiło ponowne przerywanie jego biegu. Uczestnicy postępowania Polska Akademia Nauk w W., Centrum Badań Kosmicznych w W., Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika w W. poparli wniosek.

Postanowieniem z dnia 26 października 2010 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Działki o dawnych nr 61, 63, 60/2, 59/2, 66, 67, 68 i 69 z ewidencji gruntów założonej w 1973 r. z obrębu 1-07-01 w Dzielnicy M., położone przy ul. B. w W. objęte były działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. Działki były we władaniu pierwotnych oraz obecnych uczestników postępowania, a wcześniej, jeszcze przed II Wojną Światową, ich poprzedników prawnych. Działki te, objęte księgą wieczystą Dobra Ziemskie C. były następnie przedmiotem postępowania o nabycie własności przez zasiedzenie. W dniu 10 i 11 kwietnia 1949 r. miasto st. Warszawa dokonało ogłoszeń w „Życiu Warszawy” i Dzienniku Urzędowym Rady

Narodowej i Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy o zakresie terytorialnym działania dekretu z 1945 r. wskazując na grunty ograniczone wschodnim brzegiem Wisły, południową, wschodnią i północną granicą m.st Warszawy, dotychczas nieobjęte w posiadanie gminy. Na przełomie lat 60 - tych i 70 – tych XX wieku, także po odnowieniu rejestru gruntów i sporządzeniu nowych protokołów odzwierciedlających stan nieruchomości w 1973 r., jako władający działką nr 61 ujawnieni byli G. A., J. A., J. A., zaś działką nr 63 spadkobiercy S. G. Postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 30 października 1979 r., prawomocnym od dnia 23 lipca 1980 r., stwierdzone zostało nabycie przez zasiedzenie przez J. P., A. P., S. G., K. W. własności działek nr 66, 67, 68, 69, przez M. G. własności działki 63, przez J. Ś. i S. Ś. własności działki nr 59 i 60, oraz przez J. A. własności działki nr 61, przez wszystkich z dniem 1 lipca 1961 r. W latach 80 – tych XX wieku przy odnowieniu ewidencji działki te zostały oznaczone jako działka nr 14, a na skutek kolejnych prac w ewidencji działki nr 66, 67, 68 i 69 oznaczone zostały jako działka 181/13, działka nr 59/2 jako część działki 181/6, działka 60/2 jako część działki 181/6 i 181/3. Najpóźniej do jesieni 1973 r. poprzednicy prawni wymienionych wyżej osób oraz one same wykorzystywały działki rolniczo, czuli się ich właścicielami i tak byli postrzegani przez okolicznych mieszkańców. Mimo rozpoczęcia inwestycji na rzecz Ośrodka Postępu Technicznego i Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN przy ul. B. w W., Urząd Dzielnicy oraz PAN nadal traktowali dotychczasowych właścicieli gruntu – osoby fizyczne za uprawnionych do władania gruntem. W dniu 17 czerwca 1981 Urząd ten wydał decyzję o przyznaniu odszkodowania J. A. za nieruchomość przy ul. B. o pow. 10465 m². Dnia 16 lutego 1973 r. Prezydium Rady Narodowej m. st. Warszawy Wydział Urbanistyki i Architektury wydało decyzję o lokalizacji Centrum Astronomicznego PAN na działce przy B. o pow. 5,7 ha., a w dniu 17 września 1973 r. decyzję o przekazaniu PAN w użytkowanie tego terenu. Centrum zostało oddane do użytku w 1978 r. Postanowieniem z dnia 7 sierpnia 1964 r. w sprawie III 583/64 Sąd Powiatowy zarządził założenie zbioru dokumentów dla nieruchomości położonej przy ul. B. nr [...] w W. Decyzją z dnia 20 października 1994 r. Wojewoda W. stwierdził nieodpłatne nabycie z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 r. przez PAN prawa użytkowania wieczystego gruntu stanowiącego własność Skarbu

Państwa w W. przy B.[...], oznaczonego jako działka nr 14 z obrębu 1-07 -01 o pow. 58367 m² do dnia 5 grudnia 2089 r. i prawa własności budynków budowli i innych urządzeń znajdujących się na tym gruncie. W dniu 18 lipca 1988 r. wydana została przez Prezydenta m. st. Warszawy decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji budowlanej w postaci zespołu laboratoryjno- warsztatowego Centrum Badań Kosmicznych PAN na terenie przy ul. B. W dniu 14 lutego 1996 r. zmarła J. A. i spadek po niej nabyli R. G. i J. F. po ½ cz. Działki nr: 181/13, 181/11, 181/9, 181/6, 181/3 przy ul. B. [...] posiadają urządzoną w Sądzie Rejonowym księgę wieczystą nr Kw C, w której jako właściciel wpisany jest Skarb Państwa, zaś na rzecz PAN w W. ustanowione zostało prawo użytkowania wieczystego i odrębna własność budynków posadowionych na tych działkach. Protokoły dotyczące działek w dawnym oznaczeniu nr 61 i nr 63 wskazują na władających J. A. i M. G. Pozwem z 20 grudnia 1999 r. M. G. wystąpiła przeciwko Skarbowi Państwa w sprawie III C 2615/99 z roszczeniem o zapłatę z tytułu bezumownego korzystania z działki nr 63. W dniu 23 lica 2001 r. M. G. wniosła o stwierdzenie nieważności decyzji Wojewody W. o nabyciu przez PAN prawa użytkowania wieczystego części działki nr 14 (dawnej działki nr 63). Minister Infrastruktury decyzjami z dnia 31 maja 2004 r i 9 listopada 2004 r. odmówił stwierdzenia nieważności zaskarżonych decyzji. Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2005 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił decyzje Ministra Infrastruktury, który w ponownym rozpoznaniu sprawy zawiesił postępowanie do czasu rozpoznania niniejszej sprawy przez sąd. W uwzględnieniu powództwa wniesionego w dniu 25 maja 2003 r. przez R. G. i J. F. przeciwko Skarbowi Państwa i PAN o uzgodnienie treści księgi wieczystej Kw nr C w zakresie gruntu objętego postępowaniem sądowym o zasiedzenie w sprawie Sądu Rejonowego prowadzonego pod sygn. I NS 2223/79, wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2005 r., sygn. akt XVI C 86/04, prawomocnym od dnia 19 kwietnia 2006 r. Sąd ustalił treść księgi wieczystej dla działek nr 181/1 i 181/2 w ten sposób że: w dziale I-0 w miejsce działki nr 181/1 wpisał działki nr 181/3, 181/4 i nr 181/5 , w miejsce dotychczasowej działki nr 181/2 wpisał działki nr 181/6, 181/7, 181/8 oraz w dziale II nowo urządzonej księgi wieczystej dla działek 181/4 i 181/7, po ich odłączeniu z dotychczasowej księgi wieczystej i wykreśleniu dotychczasowego właściciela – Skarbu Państwa i użytkownika wieczystego – PAN, wpisał właścicieli J. G. i J. F. po

½ cz. Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2007 r., prawomocnym od dnia 25 maja 2007 r., uwzględniającym powództwo M. G. przeciwko Skarbowi Państwa, wytoczone w dniu 8 czerwca 2006 r., ustalona została treść księgi wieczystej nr Kw C (w zakresie gruntu objętego postępowaniem o zasiedzenie sygn. akt I Ns 2223/79) dla działki nr 181/5 w ten sposób, że po sprostowaniu działu I-O w miejsce dotychczasowej działki 181/5 wpisana została działka nr 181/9 i nr 181/10, dla działki nr 181/8 w ten sposób, że w miejsce dotychczasowej działki 181/8 wpisano działki nr 181/11 i nr 181/13 oraz w dziale II nowo urządzonej księgi wieczystej dla działek nr 181/10 i 181/12, po ich odłączeniu z dotychczasowej księgi wieczystej i wykreśleniu z działu II dotychczasowego właściciela – Skarbu Państwa, wpisano M. G. Dla działek nr 181/10 i 181/12 prowadzona jest obecnie w Sądzie Rejonowym księga wieczysta nr Kw A, a dla działek nr 181/4 i 181/7 księga wieczysta nr Kw B. W dniu 18 września 2007 r. R. G. wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa i PAN, w sprawie sygn. akt. I C 997/07, z powództwem o zobowiązanie pozwanych do nabycia działek nr 181/4 i 181/7, o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działek i odszkodowanie, a w dniu 17 września 2007 r. w sprawie sygn. akt I C 197/08 z powództwem o zobowiązanie tych pozwanych do złożenia oświadczenia woli o wykupie działek, o zapłatę wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z działek, ewentualne o ich wydanie. W pozwie wniesionym w dniu 30 listopada 2006 r. przeciwko Skarbowi Państwa i PAN w sprawie sygn. akt I C 197/08 J. F. domagała się zasądzenia odszkodowania lub wykupu działek nr 181/4 i 181/7 na podstawie art. 231 § 2 k.c. lub wydania nieruchomości. M. G. wniosła w dniu 26 września 2008 r. pozew w sprawie III C 899/08 przeciwko Skarbowi Państwa i PAN o wydanie działek nr 181/10 i 181/12, o uiszczenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działek lub zobowiązanie pozwanych do złożenia oświadczenia o ich wykupie.

W dokonanej, na podstawie przytoczonych ustaleń faktycznych, ocenie zasadności wniosku Sąd Rejonowy przyjął, że Skarb Państwa nie wykazał, iż z dniem 1 stycznia 1975 r. lub w dacie późniejszej nabył przez zasiedzenie własność działek nr 181/4, nr 181/7, nr 181/10, nr 181/12. Z ustaleń tych wynika bowiem, że objęte wnioskiem nieruchomości o dawnych nr 63 i 61 należące do M. G. i J. A. co najmniej do 1 lipca 1961 r., a także później, były w samoistnym

posiadaniu tych osób, wcześniej zaś od początku XX wieku we władaniu ich poprzedników prawnych. Wejście w życie dekretu z 26 października 1945 r spowodowało utratę przez te osoby własności przedmiotowych działek, lecz nie pozbawiło je przymiotu ich samoistnego posiadacza. M. G. i J. A. nabyły ponownie własność tych nieruchomości na podstawie postanowienia Sądu wydanego w sprawie I Ns 2223/79 (poprzednio I Ns 1796/76) z dniem 1 lipca 1961 r. Z dniem tym wymienione działki, które następnie weszły skład działki nr 14, przestały być własnością Skarbu Państwa i nie mogły być przedmiotem ustanowienia prawa użytkownika wieczystego; nie doszło więc do nabycia tego prawa przez PAN. Z uwagi na deklaratoryjny charakter decyzji z dnia 17 września 1973 r. o przekazaniu na rzecz PAN w użytkowanie terenu przy ul. B., przekazanie to nie miało skutku prawno – rzeczowego i wynikało jedynie z wykonywania przez Skarb Państwa zadań publicznych, nie było więc wprowadzeniem nieruchomości do obrotu cywilnego. Sąd Rejonowy wskazał, że, jak wynika z ustaleń faktycznych, Skarb Państwa nie spełniał ustawowych kryteriów posiadania do końca 1973 r, kiedy rozpoczęła się na przedmiotowej nieruchomości inwestycja i sama budowa. Wówczas dopiero Skarb Państwa wszedł na teren realizacji inwestycji, niszcząc uprawy J. A. i M. G., które do tego czasu władały nieruchomością jako jej samoistne posiadaczki. Wtedy też, wraz z wyrażeniem przez Skarb Państwa woli objęcia działek w posiadanie i ich rzeczywistym zajęciem, rozpoczął się bieg terminu zasiedzenia na jego rzecz. Przed 1973 r. Skarb Państwa nie miał możliwości korzystania z nieruchomości, ani nawet potencjalnej możliwości władania nią, a mimo to nie realizował ochrony swoich praw jako właściciel na drodze powództwa posesoryjnego, ani windykacyjnego. Za nieuzasadnione, z przyczyn faktycznych, uznał Sąd Rejonowy twierdzenie wnioskodawcy, że manifestował przysługujące mu prawo własności do przedmiotowych działek już w latach 60 - tych XX wieku przez wystąpienie do Sądu Powiatowego o założenie zbioru dokumentów, a to wobec niewykazania, że zbiór ten dotyczy nieruchomości o nr 61 i 63. Jako mającą władczy charakter i wydaną w celu realizacji zadań publicznych Państwa, a przez to nie świadczącą o posiadaniu przedmiotowej nieruchomości przez Skarb Państwa, ocenił decyzje o lokalizacji na niej inwestycji. Sąd Rejonowy uznał, że Skarb Państwa był posiadaczem samoistnym w dobrej

wierze do czasu uprawomocnienia się orzeczenia Sądu Rejonowego z dnia 30 października 1979 r. o zasiedzeniu. Od tej daty, tj. od dnia do 23 lipca 1980 r., Skarb Państwa, który został wezwany do udziału w sprawie o zasiedzenie postanowieniem z dnia 2 sierpnia 1977 r., posiadał formalnie wiedzę, że prawo własności nieruchomości oznaczonych nr 61 i 63 przysługuje J. A. i M. G., co jednak nie wpłynęło na zmianę kwalifikacji jego posiadania, o której decyduje istnienie dobrej lub złej wiary w momencie uzyskania posiadania. Wskazał jednocześnie, że skutkiem zawiśnięcia postępowania o zasiedzenie było, zgodnie z art. 123 § 1 k.c. w zw. z w zw. z art. 175 k.c., przerwanie biegu zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa, które na podstawie art. 124 k.c. w zw. z art. 175 k.c. zaczęło biec ponownie od momentu zakończenia tego postępowania, jednak wówczas Skarb Państwa, mając jako jego uczestnik pełną świadomość stanu własności przedmiotowych nieruchomości, był już posiadaczem w złej wierze. W tych warunkach, po zmianie Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321), która wydłużyła termin zasiedzenia dla posiadacza w złej wierze do 30 lat, Skarb Państwa mógłby nabyć ich własność przez zasiedzenie z dniem 23 lipca 2010 r. Jednak do zasiedzenia nie doszło, gdyż dalsze czynności uczestników postępowania M. G., R. G. i J. F. polegające na wytoczeniu w dniu 25 maja 2003 r i 8 czerwca 2006 r. powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym spowodowały przerwę jego biegu. Kolejną przerwę zasiedzenia biegnącego, po zakończeniu postępowania w tych sprawach, spowodowało wystąpienie przez uczestników postępowania z żądaniem wydania nieruchomości.

Zaskarżonym obecnie postanowieniem Sąd Okręgowy oddalił apelację Skarbu Państwa od postanowienia Sądu Rejonowego uznając oddalenie wniosku z przyczyn przez ten Sąd wskazanych za uzasadnione.

Ustosunkowując się do podniesionych w niej zarzutów stwierdził, że w sytuacji, gdy skarżący nie podważa ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, w tym także ustalenia o samoistnym posiadaniu nieruchomości przez Skarb Państwa dopiero od 1973 r., nie doszło do zarzucanego naruszenia przez ten Sąd art. 172 i art. 336 k.c. przez ich niezastosowanie „pomimo spełnienia przesłanek prowadzących do zasiedzenia nieruchomości przez Skarb Państwa na

dzień 1 stycznia 1975 r.”. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego odnośnie do braku w materiale sprawy jakichkolwiek dowodów mogących wskazywać, że Skarb Państwa był do 1973 r. posiadaczem nieruchomości, w tym także dowodów wykazujących – zgodnie z twierdzeniami skarżącego - iż decyzje lokalizacyjne z lat 1966 do 1967 związane z budową Ośrodka Postępu Technicznego obejmowały teren, którego dotyczył wniosek w niniejszej sprawie. Oddalił, na podstawie art. 381 k.p.c., zgłoszony dopiero w postępowaniu apelacyjnym i uznany za spóźniony, wniosek skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego geodety na okoliczność zakresu obszarowego wskazań dotyczących budowy Ośrodka Postępu Technicznego z lat 1965-67. Zaakceptował stanowisko Sądu Rejonowego, który oddalił wniosek dowodowy Skarbu Państwa zgłoszony na podobną okoliczność tj. dla ustalenia obszaru objętego decyzjami lokalizacyjnymi, i nie ponowiony w postępowaniu apelacyjnym, jako pozostający w okolicznościach sprawy bez znaczenia dla jej ostatecznego rozstrzygnięcia.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego przez Skarb Państwa Prezydenta m.st. Warszawa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w oparciu o obie ustawowe podstawy kasacyjne skarżący zarzucił:

1/ naruszenie art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że złożenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia w dniu 18 sierpnia 1976 r. przerwało termin zasiedzenia nieruchomości przez Skarb Państwa, a także poprzez niewłaściwe zastosowanie przez nieuwzględnienie wykładni w/w przepisów obowiązującej na dzień złożenia wniosku,

2/ naruszenie art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 336 k.c. przez ich niezastosowanie, mimo spełnienia przez Skarb Państwa przesłanek prowadzących do zasiedzenia nieruchomości objętej wnioskiem,

3/ naruszenie przepisów postępowania tj. art. 380 k.p.c. , art. 381 k.p.c., art. 278 k.p.c. i 279 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez uznanie za prawidłowe oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie

dowodu z opinii biegłego przez Sąd Rejonowy i oddalenie tego wniosku przez Sąd Okręgowy.

Wskazując na powyższe wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia i jego zmianę przez uwzględnienie wniosku o zasiedzenie odnośnie do działek 181/10. 181/12 181/4 181/7 z dniem 1 stycznia 1975 r. lub z dniem 1 stycznia 1984 r. lub uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od uczestników postępowania na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenie przepisów postępowania, jako podstawa skargi kasacyjnej, musi mieć charakter kwalifikowany przez jego możliwy wpływ na wynik sprawy, który w odniesieniu do zarzucanych przez skarżącego uchybień procesowych nie zachodzi.

Istotnym elementem stanu faktycznego, który stanowi podstawę zasiedzenia, jest samoistne posiadanie, polegające na faktycznym władaniu rzeczą jak właściciel (art. 172 k.c. w zw. z art. 336 k.c.). Stan ten realizuje się przez wykonywanie przez posiadacza czynności faktycznych wskazujących na samodzielny, rzeczywisty, niezależny od woli innej osoby stan władztwa.

W stanowiących podstawę zaskarżonego postanowienia ustaleniach faktycznych przyjęto, że wnioskodawca do 1973 r. nie wykonywał takich czynności faktycznych, a tym samym nie wykonywał swych uprawnień wynikających z tytułu prawa własności do faktycznego władania nieruchomością w stosunku do samoistnych posiadaczy nieruchomości. Ustalenia te skarżący kwestionuje, jako niekompletne, zarzucając pominięcie przez Sądy orzekające przy ich dokonywaniu dowodu z opinii biegłego geodety, który miałby określić zakres dysponowania przez Skarb Państwa nieruchomościami przy ul. B., manifestującego się uzyskaniem w latach 1966-1967 decyzji o lokalizacji na nich inwestycji dotyczących - według twierdzeń wnioskodawcy - terenu objętego wnioskiem w niniejszej sprawie. Podnosząc ten zarzut skarżący nie kwestionuje jednak przy tym, w ramach przytoczonych w skardze kasacyjnej podstaw, dokonanej przez Sądy orzekające i

przesądzającej ostatecznie o bezzasadności tego zarzutu, oceny charakteru decyzji lokalizacyjnych wydanych w odniesieniu do przedmiotowej nieruchomości, jako mających władczy charakter i wydanych w celu realizacji zadań publicznych Państwa, a przez to nie świadczących o posiadaniu przedmiotowej nieruchomości przez Skarb Państwa. W tej sytuacji fakt będący przedmiotem pominiętych dowodów nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.), a zaniechanie ich przeprowadzenia, przy uwzględnieniu określonego podstawami skargi zakresu kontroli kasacyjnej, nie mogło być uznane za mające wpływ na jej ostateczny wynik.

W niepodważonym zarzutami procesowymi stanie faktycznym sprawy, bezpodstawne jest podnoszone w uzasadnieniu zarzutu naruszenia art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 336 k.c. twierdzenie o jego zgodności z hipotezami norm prawnych zawartych w tych przepisach, które - jak podnosi skarżący - nie zostały zastosowane z powodu jego błędnej oceny, dokonanej z pominięciem utrwalonego w orzecznictwie poglądu, iż posiadacz może w stosunku do rzeczy przejściowo nie wykonywać władztwa i na skutek tego nie traci jej posiadania (post. SN z dnia: 7 kwietnia 1994 r., III CRN 18/94 (Lex nr 137701 i z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 82/09, Lex nr 578034).

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w powołanych postanowieniach Sądu Najwyższego, dla oceny czy w grę wchodzi faktyczne władztwo charakteryzujące posiadanie samoistne istotne jest nie to, czy posiadacz wykonuje względem rzeczy konkretne czynności lecz to, czy ma możliwość ich wykonywania bez potrzeby wytaczania np. powództwa o przywrócenie posiadania, a ta możliwość jest wystarczająca dla przesądzenia o istnieniu posiadania. Podzielając ten pogląd Sąd Rejonowy uznał jednakże, w oparciu o ustalone w sprawie fakty, a Sąd Okręgowy stanowisko to zaakceptował, że Skarb Państwa nie miał takiej możliwości, czego skarżący w skardze kasacyjnej nie podważa.

Przepisy kodeksu cywilnego o zasiedzeniu nie zawierają normy regulującej wprost przerwę biegu zasiedzenia. Na podstawie art. 175 k.c. do przerywania biegu zasiedzenia stosuje się odpowiednio art. 123 § 1 pkt 1 k.c., dotyczący przerwy biegu przedawnienia. Przepis ten nie wymienia szczegółowo czynności

przerwywających bieg terminu przedawnienia lecz stanowi, że przerwę powoduje każda czynność przedsięwzięta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

Przepis art. 123 § 1 pkt 1 różni się od poprzedzającego go art. 111 pkt 2 popc, według którego przedawnienie ulegało przerwaniu przez każdą czynność przedsięwziętą w celu dochodzenia roszczenia. Na gruncie art. 111 pkt 2 popc w judykaturze i piśmiennictwie wykształciła się wykładnia zawężająca katalog czynności powodujących przerwanie zasiedzenia do akcji zaczepnych ze strony właściciela zmierzających do odzyskania nieruchomości. W konsekwencji tego przyjmowano, że nie przerywa biegu terminu zasiedzenia np. powództwo o ustalenie własności. Tendencja zawężająca katalog czynności, które pociągają za sobą przerwanie zasiedzenia utrzymała się mimo dodania, po wejściu w życie Kodeksu cywilnego, do treści art. 123 § 1 pkt 1 k.c. nowych przypadków przerwy przedawnienia, co związane było z zamiarem ustawodawcy ograniczenia przedawnienia roszczeń w sytuacjach gdy wierzyciel dokonał czynności prawnej, której bezpośrednim celem było ustalenie, zaspokojenie albo zabezpieczenie roszczenia. W odniesieniu do instytucji przerwy zasiedzenia w orzecznictwie przyjmowało się, że może ją wywołać tylko taka akcja zaczepna przeciwko posiadaczowi, na rzecz którego biegnie zasiedzenie, która zmierza bezpośrednio do pozbawienia go posiadania i odzyskania władztwa nad rzeczą przez uprawnionego (m. in. uchwały SN z dnia 18 czerwca 1968 r., III CZP 46/68, OSNC 1969, nr 4, poz. 62, i z dnia 28 lipca 1992 r., III CZP 87/ 92, OSNC 1993, nr 3, poz. 31, post. SN z dnia 22 stycznia 2002 r., CKN 587/00, Lex nr 54334). W uchwale z dnia 18 czerwca 1968 r., III CZP 46/68 Sąd Najwyższy, z odwołaniem się do argumentów wykładni celowościowej, wskazał, że wykładnia użytego w art 175 k.c. pojęcia „odpowiedniego stosowania” przepisów o biegu przedawnienia roszczeń uwzględniać powinna swoistość oraz cel instytucji zasiedzenia w Polsce Ludowej, a w szczególności fakt, że w jej ustawodawstwie daje się zauważyć wyraźna tendencja do złagodzenia przesłanek nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia, a z drugiej strony utrudnienia wymagań przerwy biegu zasiedzenia.

Ten stan rzeczy, dający przy wykładni prawa priorytet interesom posiadacza nieruchomości, ze względów pozostających poza prawem cywilnym

(zob. uzasadnienie z dnia 28 lipca 1992 r., III CZP 87/92) uległ zmianie po wejściu w życie ustawy nowelizującej Kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 r. Wyrazem dążenia ustawodawcy do umacniania prawa własności i jego ochrony była między innymi dokonana tą ustawą zmiana art. 172 k.c. polegająca na wydłużeniu terminów zasiedzenia. W ślad za tym poszła wykładnia niezmienionego, lecz funkcjonującego w nowym otoczeniu prawnym art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c., rozszerzająca dotychczasowe rozumienie pojęcia czynności zmierzających do przerwania biegu zasiedzenia, jako obejmującego między innymi także czynności przedsięwzięte w celu ustalenia prawa własności (uzasadnienie uchwały SN z dnia 28 lipca 1992 r., III CZP 87/92 i z dnia 27 maja 1992 r., III CZP 60/92, post. SN z dnia 22 czerwca 1998 r., I CKN 143/98, OSP 2000, nr 2, poz. 22 i z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 276/04, Lex nr 277857). Trafnie podniesiono w związku z tym w piśmiennictwie, że użyta w art. 175 k.c. formuła „odpowiedniego” stosowanie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. nakazuje rozumieć obecnie przez „ustalenie roszczenia” ustalenie prawa własności.

Ustalenie treści i znaczenia norm prawnych zawartych w stosowanych przepisach należy do istoty orzekania i stanowi uprawnienie sądu orzekającego. W przypadku zmiany wykładni przepisu, w szczególności gdy nie wynika ona bezpośrednio ze zmiany jego treści, sąd orzekający poszukując rozstrzygnięcia odpowiadającego zasadom sprawiedliwości, jest uprawniony do określenia skutków oddziaływania w czasie wykładni danego przepisu (tak również SN w wyrokach z dnia 8 lutego 2008 r., I CSK 394/08, Lex nr 457849 i z dnia 9 stycznia 2009 r., I CSK 284/08, Lex nr 490494). Uzasadnioną przyczyną dla dokonanego przez sąd wyboru między dotychczasową a nową wykładnią przepisu może być, w okolicznościach określonej sprawy, rozważenie jego skutków dla ochrony podstawowych wartości i praw chronionych konstytucyjnie w dacie orzekania. Z tego punktu widzenia wybór dokonany przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie, przyznający priorytet zasadzie nienaruszalności prawa własności, ocenić należy jak właściwy. Pozostaje on w zgodzie z dyrektywą interpretacyjną przepisów o zasiedzeniu w aspekcie ochrony praw właściciela sformułowaną w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 października 2003 r., P3/03, (OTK-A 2003/8/82), zgodnie z którą wszelkie wątpliwości dotyczące przepisów

o zasiedzeniu powinny być tłumaczone na korzyść ochrony własności, bez względu na to, czy chodzi w własność osób fizycznych, jednostek samorządu terytorialnego, Skarbu Państwa, czy innych podmiotów. Zasadą konstytucyjnie chronioną, od której tylko wyjątkowo wprowadza się odstępstwa, jest nienaruszalność prawa własności, zaś zasiedzenie jest bardzo daleko idącym odstępstwem od zasady jej nienaruszalności.

W myśl reguły wykładni obiektywnej przepisy powinny być interpretowane zgodnie z wolą aktualnego ustawodawcy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, (OSNC 1999 nr 1, poz. 7) w sporze o wybór między wykładnią obiektywną i wykładnią subiektywną, nakazującą interpretować przepisy z uwzględnieniem woli historycznego ustawodawcy przyjąć należy praktyczną regułę, że wykładnia subiektywna odgrywa szczególnie istotną rolę w odniesieniu do przepisów prawnych stosunkowo niedawno wprowadzonych; jej znaczenie natomiast maleje, a nawet ulega marginalizacji, w odniesieniu do starszych aktów normatywnych, zwłaszcza gdy uchwalone one zostały w innych warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych.

Z tych względów, podniesiony przez skarżącego zarzut błędnej wykładni przepisów art. 172 w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 i w zw. z art. 175 k.c. jest nieuzasadniony.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił wniesioną skargę kasacyjną oraz oddalił wnioski uczestników postępowania o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, z uwagi na brak przesłanek do odstąpienia od zasady określonej w art. 520 § 1 k.p.c.

